

Bu günkü həmsöhbətimiz– tanınmış Azərbaycan şairəsi, yazıçı, tərcüməçi, iqtisad elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, bir sıra beynəlxalq mükafatların laureatı Rəsmiyyə Sabirdir.

— Elm və poeziya aləmində hər iki sahəni bir arada yaşatmaq sizin ruhunuza hansı yeni qatlar gətirir? Gündəlik həyatınızda yaradıcı və elmi fəaliyyəti necə balanslaşdırırsınız?

— Mən hər zaman deyirəm ki, mən şair doğulmuşam, iqtisadçı olmuşam. İkisini bir arada yaşatmağın çətinliyi ilə bağlı mənə tez-tez suallar verirlər.

Düzü, poeziya və elmi bir arada yaşatmaq həm çətin, həm də asan. Bildiyiniz kimi elm çətin sahədir. Yuxusuz gecələr, gərgin zəhmət tələb edir.

Ona görə asandır ki, elmdəki yorğunluğumu poeziya aradan qaldırır.

Çətin, ona görə ki, şeiri yazmaq iş bitmir. Bu şeirlərin ölkə daxilində və xaricdə çap olunması, kitabların nəşri, beynəlxalq arenada ölkəni təmsil etmək və s. kimi məsələlər də var. Amma çalışıram ki, hər iki işin öhdəsindən layiqincə gəlim. Çünki hər iki sahəni sevirəm və onlar mənim həyat tərzimdir.

Hər iki sahəni balanslaşdırmağa çalışıram və deyilənlərə görə (təvəzökarlıqdan uzaq olsa da) hər ikisinin öhdəsindən uğurla gəlirəm.

Elm də, poeziya da insanı zənginləşdirir. Hər ikisi yaradıcılıqdır. Biri yoruldanda o birisi köməyimə çatır.

— Şeirlərinizdə qadın baxışı və incə duyğular var. Bu incəlikləri qorumaq üçün hansı daxili ritmləri və praktikaları izləyirsiniz?

— Bizim poeziyamız bizim iç dünyamızdır.

Doğrudur, yazar təkcə öz taleyini yazmır, eyni zamanda ətrafında, cəmiyyətdə baş verənləri iç dünyasından keçirərək poeziyaya çevirir.

Qadın olmaq, həm də duyğusal olmaq deməkdir.

Şairlik isə ikiqat duyğusalıqdır. Odur ki, bu duyğusalıq yaradıcılığımıza da hopur.

Adi insanları təsirləndirməyən şeylər biz yazarları kövrəldə bilər. Bir şeirimdə yazmışdım ki:

**Ağlaraq varaqda sözün dərdinə,
Yanaram ocaqda közün dərdinə,
Bilinməz şairin axı, dərdi nə,
Mən xoşbəxt olmaq üçün doğulmamışam.**

Yeni, biz şairlər ocaqdakı közün dərdinə də, varaqdakı sözün dərdinə də yanan insanlarıq. Çalışıram ki, dünyanın pislikləri qəlbimdə iz salmasın. “Mənim həyatım” adlı şeirimdə deyirəm ki:

**Dəyişdi ömrün fəsiləri...
Dəyişdi dünya...
Dəyişdi zaman...
Dəyişdi insanlar...
Ancaq dəyişmədi dünyaya,**

**zamana,
insana baxışım.
Mən bu ömrü
belə yaşadım, dostum.**

Fikrimcə, ömrü gözəl şeylərə sərf olunmalıdır. Hər zaman deyirəm ki, həyat mənfi şeylərə, paxılığa, həsədə, nifrətə sərf olunacaq qədər uzun deyil.

Bir sözlə, daxilimdəki gözəlliklə bu incə ruhu qoruyub saxlaya bilərəm.

— Sosial məsuliyyət hissi sizi yaradıcılığa və elmi araşdırmalara necə ilhamlandırır?

— Söz yaratmağın özü də məsuliyyətdir.

Mən hər zaman yaradıcılığımnda bu məsuliyyəti hiss etmişəm.

O ki qaldı sosial məsuliyyətə, təbii ki, biz şair olmasdan əvvəl həm də vətəndaşıq.

Mənim üçün vətəndaş olmaq şairlikdən, alimlikdən öncə gəlir. Bu məsuliyyət mənim şeirlərimə də hopub.

Hər kitabımda Vətənə bağlı ayrıca şeirlərim var.

Qarabağ işğalda olanda Vətən həsrətli şeirlər yazırdım, müharibə zamanı isə əsgərlərimizi ruhlandırان, zəfər ətirli şeirlər yazdım. Şuşa alınan gün “Vətən, gözün aydın” adlı şeirim çap olundu. Mən, Suriyadan qaçarkən dənizdə boğulan uşağa da şeir yazmışam.

Mən, Türkiyədə zəlzələ zamanı həlak olan insanlara da şeir həsr etmişəm.

Saharadan cənubdakı uşaqların aclığından bəhs edən şeirlərim də var. Şair zamanının güzgüsü olmalıdır. O ki, qaldı elmi araşdırmalarıma, bəlkə də bu sosial məsuliyyət hissindəndir ki, mən sosial-iqtisadi məsələlərin tədqiqatçısıyam.

Tədqiqatlarımda əhalinin gəlirlərinin artırılması, sosial müfəfiənin gücləndirilməsi, həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, sosial ədalətin təmin olunması, gəlir bərabərsizliyinin azaldılması kimi məsələlər üstünlük təşkil edir. Bir şeyi də qeyd edirəm ki, mən zövq aldığım işlə məşğul olan insanlardanam.

Nəylə məşğul olurumsa, onu se-və-sevə edirəm.

— Səyahət etdiyiniz ölkələrdə insanlarla və mədəniyyətlərlə qarşılıqlı təcrübələr sizin əsərlərinizə hansı yeni rəngləri qatıb?

— Hər bir səyahət insana nələrsə qazandırır, zənginləşdirir.

Şair ətrafdan aldığı impulsların təsiri və öz daxili dünyasının səsiylə danışır.

Mən çoxsaylı ədəbiyyat tədbirlərində olmuşam, bir sıra ölkələrdə şeir festivallarında iştirak etmişəm, müxtəlif yaradıcı insanlarla, onların mədəniyyətləri ilə tanış olmuşam. Təbii ki, bu tanışlıqlar, müxtəlif mə-

dəniyyətlərdən əxz etdiklərim yaradıcılığımnda hər hansısa formada özünü göstərir. Lakin mənim yaradıcılığım daha çox millidir, ondan türkçülük ətri gəlir. Türkçülük mənim həyat fəlsəfəmdir.

— Gənc qadın alim və şairlər üçün ruhani və praktik tövsiyə nədir?

— Gənc qadın alimlərə tövsiyəm odur ki, bu yoldan heç yorulmasınlar. Elmi həyat tərzindənlərdən olsunlar.

Sevmədikləri halda elmlə məşğul olmasınlar.

Çünki elm çətin və şərəfli yoldur. Gənc qadın şairlərə isə tövsiyəm odur ki, çoxlu mütaliə etsinlər.

Öz əsərlərini yerli və beynəlxalq platformalarda nəşr etdirlsinlər. Ölkəmizi xaricdə layiqincə təmsil etsinlər.

— Milli-mənəvi dəyərlərimizi qorumaq və dünyaya çatdırmaq üçün yazı və tərcümə işlərinizdə hansı prinsipləri əsas götürürsünüz?

— Milli-mənəvi dəyərləri yaşatmaq kimliyindən asılı olmayaraq hər

lə bizi ani olaraq xoşbəxt etməyə yə-tər.

Mənə elə gəlir ki, insana müəy-yən yaşdan sonra rahatlıq daha vacib olur.

Ümumiyyətlə, daxilimdəki insan-lıq sevgisi məni rahatladır.

— İnsan psixologiyası və emosiyaları əsərlərinizə necə təsir edir və onları necə izləyirsiniz?

— Tənqidçilərə görə, mənim şe-irlərim dərin psixologizmlə seçilir.

Ümumiyyətlə, poeziya insan hisslərinin ən dərin qatlarına enməyi bacarmalıdır.

Poeziya insan psixologiyasının, emosiyalarının tərənnümüdür. İnsan psixologiyası və emosiyaları, əslində, yazarların yaradıcılığının “gizli drayveri”dir. Onlar həm mövzunun seçilməsinə, həm də üslubun formalaşmasına birbaşa təsir göstərir.

Bizim əsərlərimiz gündəlik həyatda insanların baxışlarını, danışq tonunu, susqunluğunu, hətta kiçik destlərini izləməklə, başqalarının ağ-rısını və sevincini özününkü kimi

elmi fəaliyyət sizə enerji verir?

— Gündəlik həyatımda enerjiyi qızımdan alıram.

Hər sabah ilk olaraq qızımın gözlərinə baxıram.

Onun gözlərinə baxanda bütün çətinlikləri unuduram.

Qızım mənim yaşam səbəbim, həyat enerjimidir. “Bəzən həyat” mənim yaşantılarımı anladan ən gözəl şeirlərimdəndir.

Onun sonluğu belə bitir:

Bəzən həyat

üzərimə yeriyir.

Məni yandırır-yaxır.

Narahat səbrim danxır.

Nə yaxşı ki

dünyanın hər yerindən

Qızımın gözləri baxır...

Məncə bu sonluq hər şeyi aydın şəkildə ifadə edir.

Tanrı bütün balaları qorusun.

— **Global mədəniyyətlərarası dialoqda Azərbaycan ədəbiyyatının səsi necə qorunmalı və tanidilməli-**

Elmdəki yorğunluğumu poeziya aradan qaldırır

bir vətəndaşın borcudur.

Mən milli-mənəvi dəyərləri təkcə yaradıcılığımnda deyil, həm də gündəlik həyatımda da yaşadıram. Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin bir layihəsi olan “Unudulmaqda olan milli-mənəvi dəyərlərimiz” adlı kitabın tərtibçisi də mən olmuşam.

Yaradıcılığımnda isə ənənələrə bağlı biriyyə.

O ki, qaldı tərcümələrə. Tərcümədə keyfiyyət prinsipini əsas götürürəm.

İstər Azərbaycan ədəbiyyatını dünyaya tanıtdırarkən, istərsə də dünya (xüsusilə də Türk dünyası) ədəbiyyatından tərcümələr edərkən keyfiyyətli əsərlərə, əsl ədəbiyyat nümunələrinə üstünlük verirəm.

— **Həyat fəlsəfənizdə xoşbəxtlik və balans qorumağın xüsusi yolları varmı?**

— Mənim üçün həyatda əbədi xoşbəxtlik anlayışı yoxdur.

Ancaq sənətdə özümü əbədi xoşbəxt sayıram. Türk dünyasının məşhur yazarı, Azərbaycanın xalq şairi Sabir Ruxtəmxanlı mənim 2002-ci ildə nəşr olunan ilk kitabıma “Ədəbi xoşbəxtlik vəsiqəsi” adlı gözəl bir ön söz yazmışdı. Həyatda isə əbədi xoşbəxt olmaq çox çətin, mən deyirdim ki, mümkünsüzdür.

Çünki bizim xoşbəxtliyimiz yalnız özümüzə bağlı deyil. Zaman-zaman itirdiklərimiz olur. Bu müsahibəni verən günü mənim anamı itirməyimin 20-ci ilidir.

Mən necə əbədi xoşbəxt ola bilərəm?

Xoşbəxt olduğumuz bəzi anları, saatlarımız, günlərimiz var.

Şairə ani xoşbəxt olmaq üçün çox şey lazım deyil.

Bir iltifat, deyilmiş bir xoş söz be-

hiss etməklə yaranır.

Yaşadığımız sevinc, itki, qorxu, ümid kimi hisslər yazıda yalnız təsvir kimi deyil, iç dünyamızın səsi, rəngi kimi əks olunur. Yaradıcılıq bəzən birbaşa deyil, simvol və metaforalardan istifadə etməklə, emosiyaları birbaşa təsvir etmək əvəzinə, onu təbiət təsvirləri, rənglər, səslər vasitəsilə çatdırır. Bəzən bir personajın nə deməsi deyil, nəyi deməməsi onun psixoloji halını daha yaxşı göstərir. Ümumiyyətlə isə, yaradıcılıqda əsas odur ki, sən nə qədər səmimi-sən? Səmimi oldunsa oxucu sənin yaradıcılığını qəbul edəcək, sənin yaratdığın əsərlərdə özünü tapa biləcək və sənin yaradıcılığını sevvəcək.

— **Elm və poeziyada tənqidi baxışla sevgi və rəğbət hissi arasında necə balans yadırırsınız?**

— İnsan dürüst olanda hər iki sahədə tənqidi baxışla sevgi və rəğbət hissi arasında balans yaratmaq da asanlaşır.

Mən hər zaman deyirəm ki, cəmiyyətdəki mənfilikləri görüb tənqid etmək sevgidən irəli gəlir. Mirzə Cəlil və Mirzə Ələkbər Sabir öz xalqını ən çox seven ədiblər olublar.

Lakin cəmiyyətdəki naqislikləri ən çox da onlar tənqid ediblər. Səbəbi öz millətində heç bir qüsur görməmək istəyi olub.

Mən də bu cür düşüncələrdənəm. Öz millətimə hər şeydən çox sevirəm və cəmiyyətimizdəki qüsurları aradan qaldırılmasını istəyirəm.

Odur ki, istər ədəbi, istərsə də elmi yaradıcılığımnda tənqide çox rast gələ bilərsiniz.

Çünki daha yaxşı cəmiyyət arzusundayam.

— **Gündəlik həyatınızda hansı kiçik ritual və ya adət yaradıcılıq və**

dır?

— Azərbaycan ədəbiyyatının səsinə global mədəniyyətlərarası dialoqda qorumaq və tanıtmak üçün həm mədəni özünüdərk, həm də peşəkar təqdimat lazımdır.

Bu iş təkcə yazıçıların və şairlərin deyil, həm də tərcüməçilərin, nəşriyyatların, mədəniyyət qurumlarının və diasporun birgə məsuliyyətidir.

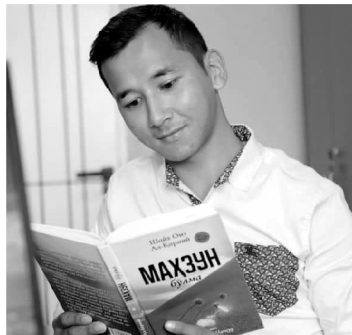
Mövzularımızda milli yaddaşı, folkloru, tarixi təcrübəni qorunmalıyıq. Tərcümələrdə Azərbaycan dilinin poetik təfəkkürünü hiss etdirməliyik. Peşəkar tərcümələr olmalıdır. Beynəlxalq ədəbiyyat festivallarında iştirak zəruridir. Rəqəmsal ədəbiyyat platformalarında Azərbaycan müəlliflərinin əsərləri yer almalıdır. Xarici universitetlərin türkoloji, qafqazşünaslıq və ədəbiyyat dərslərində müasir Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələri tədris olunmalıdır. Mədəniyyət attacheləri, diaspor təşkilatları vasitəsilə ədəbiyyatımızı tanıdan layihələr (oxu gecələri, mühazirələr, sərgilər və s.) həyata keçirilməlidir. Müasir gənc auditoriya üçün şeirlər video-performans, podcast və animasiya formatında yayılmalıdır.

— **Yaradıcı və elmi fəaliyyət sizin şəxsi həyatınıza, ailənizə və daxili ritmlərinizə hansı təsirləri göstərib?**

— Yaradıcılıq, elmi fəaliyyət insana nələrsə verir, nələrsə alır. Xüsusilə elmi fəaliyyətə daha çox vaxt sərf edirəm. Axı elm dinamik bir prosesdir. Hər gün onunla məşğul olmasan, az zamanda geriləyəcəyini görə bilərsən.

Bəzən qızıma ayıracağım vaxtdan elmə ayırmalı oluram. Etiraf edirəm ki, bu məni incidir. Ancaq qızıma da başa salıram ki, sənin anan nail olduqlarını öz zəhməti sayəsində əldə edib. O, da artıq onunla məşğul yaşadıdır. Mən bütün həyatı boyu vicdanlı, dürüst olmağa üstünlük verdim. Yetişdirdiyim tələbələrime, davamçılarıma da bunu öyrətməyə çalışdım.

Düşünürəm ki, şərəfli ömrü yaşamışam.

Söhbətləşdi: Cahangir

Namazov,

Azərbaycan Jurnalistlər

Birliyinin və Dünya Gənc

Türk Yazarlar Birliyinin üzvü